

A MŰSZAKI DOKUMENTÁCIÓ NYELVI PROBLÉMÁIRÓL.

A magyar dokumentáció első csatáját győzelmesen megharcolta. A dokumentáció nélkülözhetetlensége mind termelő üzemi, mind kutató intézeti vonatkozásban a főkönyvelők döntő felismerésévé vált.

Dokumentációs részleg felállítását, főfoglalkozásu dokumentalista alkalmazásával, esetleg rövidesen törvény fogja előírni. Az adott feladat: a keretek helyes tartalommal való megtöltése és tágitása. Itt találkozunk a nyelvi kérdéssel.

Ezekben a napokban az új költségvetés összeállításával sok intézménynek és vállalatnak kell indokolnia felügyeleti szervei előtt a műszaki fejlesztés nyelvi költségigényeit. Ezek a költségek részben személyiek: a dokumentalisták, [kutatók, mérnökök illetményei /nyelvpótlékok/], részben a dokumentáció fordítási költségei.

A műszaki irodalom még nagy országok mint felhasználók esetében is nagyobb részben idegen nyelvű.

Az UNESCO 1956-os közlése szerint [1, i.m. 18-21] a kilenc nagy világnyelv aránya a megjelent könyvekben az alábbi volt: /a periodikák nyelvi aránya sem döntően más/ angol: 21,9 % orosz: 16,5 % német 15,5 %, japán 11,7 %, francia: 9,8 %, spanyol: 7,5 %, olasz: 6,7 %, portugál 5,5 % kínai 4,9 %.

Tehát még a legnagyobb nyelv-területek sem lehetnek ön-ellátók a műszaki irodalomban.

Ez a felismerés már az angolszász országokban is nagy változásokra vezetett. Az AMERICAN DOCUMENTATION írja: "semmi probléma nem volna, ha szélesebb körökben olvasnának oroszul, de értesüléseink szerint tudományos dolgozóink közül csak mintegy két százaléknyi tud oroszul olvasni". [2, i.m. 228. p.]

ANGLIÁBAN hajszálnyira ugyanez volt a helyzet. Értesülünk róla, hogy azóta még Oxford-ban is bevezették az orosz nyelv oktatását. ANGLIA és az USA pedig a szovjet technikai eredmények hozzáférhetővé tétele céljából közös vállalkozásként megteremtették a Pergamon Institute-ot. Megegyezés tör-

tént "szovjet személyiségekkel számos folyóirat-sorozat átadásáról, teljes bibliográfiákkal, az 1920-at követő évek teljes terjedelmében" [2, i.m. 228 p.]

A szovjet tudományos és műszaki dolgozók idegennyelvismerete, tudjuk, bármelyik nyugati ország műszaki személyzetének nyelvismeretét többszörösen meghaladja, mind az ismert nyelvek, mind a nyelveket ismerők számát tekintve.

Ha a világnyelveket beszélők esetében is ez a helyzet, mennyivel inkább létfontosságú a nyelvismereti bázis kiszélesítése egy szükségképpen inkább adaptáló tudomány és technika: a magyaré esetében.

A felszínesen gondolkodó "racionalizáló" közbevetethné: tájrák fel és jeleznek a szakirodalmat a referáló-lapok; a felhasználók pedig rendeljék meg az őket érdeklő cikkeket fordításban. Így az ország elboldogul egyetlen referáló-szervezettel.

Ez igaz. De csak azt bizonyítja, hogy a hazai referáló lapot esetünkben: az ONK Műszaki Lapszemléit egy vállalat sem mellőzheti.

De: 1. Sok külföldi országban és nálunk is a referáló-lapok feldolgozási módjukat illetőleg decentralizált referáló hálózaton épülnek fel. A feldolgozás /és számos szaklap beszerzése is/ éppen azoknál az intézeteknél indul el, amelyek egyúttal a referátumok felhasználói is. Világos, hogy a decentralizált referátum-feldolgozás feltételezi a dokumentalisták és a mérnökök nyelvismeretét.

2. A LAPSZEMLEK márcsak a terjedelem miatt is erősen selektálók, az ismert terület feltárása hézagos.

3. A kevésbé jelentősnek tűnő anyag: prospektusok, hirdetések, könyvismertetések, társulati értesítések szinte rendszeresen kimaradnak. Ezek nélkül pedig különösen a tudományos kutatás nem lehet meg.

4. A szűk szerkesztési idő- és helynormák miatt a lényeg sokszor elsikkad; az összefüggések érintetlenek maradnak.

5. Pénzügyi okok miatt hazánkban az országos referáló központnál a beszerezhető külföldi folyóiratok száma csak tört része a szakmailag szükségesnek. Tehát legjobb esetben is a nagy külföldi referáló lapokra vagyunk utalva.

Mivel arról - már csak az átfutási idő megnövekedése miatt is - szó sem lehet, hogy a n a g y / k ü l f ö l d i referáló lapokat központilag lefordítsuk,^{x/} és tovább szűkítve anyagukat így sugározzuk szét: elkerülhetetlen, hogy maguk a felhasználó intézmények rendeljék meg a testes "Abstracts"-okat, "Zentralblattokat", vagy a "Referativnij Zsurnal" soro-

^{x/} Szerk. megj. A szerzőnek teljes mértékben igaza van.

zatait. És ekkor máris szemben találjuk magunkat laponként és évenként kb. 60 000 referátummal, és mindez több nyelven. Ez a körülmény pedig nyelveket értő dokumentalistákat és felhasználókat kíván.

Vegyünk egy másik esetet: A NOVÚJE KNIGI évi 52 füzetben közli kb. 2000 oldalon, a szovjet könyvtermést. Ha legalább címében át akarjuk tekinteni ezt az anyagot, a következő utak kínálkoznak:

- a/ Hetenként folyamatosan vállalatonként fordíttatni a NOVÚJE KNIGI-t. Ez dokumentációs abszurdum.
- b/ országosan, központilag fordíttatni és sokszorozni. Ez pénzügyileg kivihetetlen; másrészt a dokumentáció nemzetközi együttműködésének megcsufolása. Csak egy lehetőség van:
- c/ vállalatonként egy dokumentalista vagy mérnök, ill. kutató tudjon oroszul.

Ugyanez a helyzet - még mindig a referátumoknál maradván - az EXPRESSZ INFORMACIJA számos sorozata esetében is.

Tudjuk - és ez még mind a referátumok területe - a Német Tudományos Akadémia mellett működő INSTITUT FÜR DOKUMENTATION A/6 nagyságban referálókartonokat ad ki, és terjeszt német és külföldi felhasználók részére. Ezek is nélkülözhetetlenek, tovább nem referálhatók; tehát egyenként kell áttekinteni őket a mögöttük álló anyag esetleges felhasználása céljából. Világos, hogy e sok ezernyi kartont nem fordíttathatjuk le. A dokumentalistának és a mérnöknek közvetlenül kell megbirkóznia velük.

Az említett dokumentációs műfajok csak "jeladások" a hivatkozott eredeti irodalom felhasználására. Mivel a címfordítások és legtöbbször a referátumok is, csak a tárgyra utalnak, nem pedig a tartalomra, csalóka és költséges dolog lenne a hivatkozott cikkfordításának megrendelése anélkül, hogy a - felhasználó helyen és a műszaki könyvtárakban általában megtekinthető - eredeti szöveg alapján meg nem bizonyosodnánk arról, hogy forrásunk ad-e új ismeretet, illetve szükséges-e teljes egészében a lefordítása?

Ez a nélkülözhetetlen értékelés pedig nem végezhető el a felhasználó helyi dokumentalistájának, ill. mérnökének, kutatójának legalább passzív nyelvismerete nélkül.

Az elmondottakból világos, hogy a dokumentációs munka megoldhatatlan legalább a dokumentalista nyelvismerete nélkül. Ezt a tudást semmiféle intézmény és vállalat nem nélkülözheti; ha megvan, a tudás elismerését költségvetésileg biztosítani kell; ha kiegészítésre szorul, olyan személyi és jutalmazási politikát kell folytatni, amely a dokumentalistát nyelvismerete bővítésére ösztönzi.

Hogyan állunk a kutatók és mérnökök nyelvhasználatával.

Az ismertettekből értelemszerűleg következik, hogy a felhasználók nyelvismerete az alkotás egyre inkább nélkülözhetetlen feltétele lesz.

Az azonban bizonyos, hogy

- a/ a felhasználók nyelvismerete jelenleg messze a szükségletek mögött van.
- b/ minden számbavehető és szükséges nyelvre pedig sohasem fog kiterjedni. Erről bevezetőben már a világnyelveknél is szóltunk.

Tehát - a feltehetően használható anyag fellelése után - dönteni kell arról, hogy lefordíttassuk-e a kívánt cikket, vagy a dokumentalista /esetleg egy nyelvileg is jártas mérnök stb./ csupán ismertesse-e a közlemény tartalmát?

Annak eldöntése, hogy milyen esetben fordíttassunk és milyen esetben adjon a dokumentalista, ill. a nyelvet értő mérnök vagy kutató szóbeli fordítást, ill. összefoglalást, főképpen két tényezőtől függ:

1. a fordítandó anyag természetétől,
2. a felhasználás számától.

Vegyük az első esetet. Egy, "az ut és a gépjármű kölcsönhatását" mérő műszerkocsi "felszerszámozását" kell ki-sérletileg megoldanunk. A lehetséges, továbbá egybeült és egyes részfeladatokra már lefolytatott kísérletek és alkalmazott műszerek százait kell áttekintenünk, a legkülönbözőbb szakterületeken. Ez a szintetikus és egyedi feladat majdnem egész területében kiesik a referáló lapok inkább típusmegoldást nyújtó anyagából. A referálók a megmondható, mennyire nem a prospektusokat, a kiállítások apró műszereit, a hirdetések ragadják ki referátumaikkal; már pedig esetünkben elsősorban ezeken a területeken kell nyomoznunk. Azt hisszük, a felhozott példa jellegzetesen olyan, amelynél a dokumentalisták sem tudnak elég gyorsan és hatásosan eredményt elérni; esetleg csódot mondanak; hiányzik ugyanis elméjükben a megoldandó feladat célképzete, amely a kutatót tudatosan és részben tudat alatt arra képesíti, hogy a lapok százainak elszórt adatai, mellékes utalásai, reklámozott gyártmányai között a megoldandó feladat számára összefüggést teremtsen, a szervesen adatokat új szempontok szerint szervezze: életet öntsön beléjük.

A kutatásnak ebben a fázisában a kutató munkaidejének hatékonysága összehasonlíthatatlanul nagyobb a dokumentalistánál. Ehhez azonban a kutatónak két-három nyelvből legalább alapfokú nyelvismerettel kell bírnia.

A s z e l e k t á l á s n a k ebben a menetében tehát a fordítás szóba nem jöhet. Ellenben nélkülözhetetlen a kutató, illetve mérnök bizonyos nyelvismerete. A vezetés feladata pedig rugalmas bérezés- és nyelvpótlék politikával olyan ösztönző légkört teremteni, amely az alkotó kollektíva alapfokú nyelvtudási bázisát optimálisan kiszélesíti, és elmélyíti.

Ugyancsak a felhozott példánál maradva: egyes közlemények részben felhasználhatóknak bizonyulnak. A dokumentalista, ill. a nyelvileg illetékes "nyelvpolitikus" kutató ilyen esetben adjon szóbeli összefoglalást, egyes részekről részletes fordítást, az egészről esetleg írásos "tömörítvényt".

Még mindig a műszerkocsiról szólva: megrendelünk egyes műszereket. Ezek megérkeznek. Legtöbbször többnyelvű, részletes használati utasításokkal. A szöveg esetleg fűsoronként új és új szerelési utasítást ad. Ha a dokumentalista vagy a nyelvi referens mérnök a szerelés /próbálgatás/ egész ideje alatt ott állna az érdekelt kutató mellett, elsősorban a főkönyvelők döbbennének meg azon, hogy kettejük felhasznált munkaideje csak munkabérben hányszorosa a fordítási költségnek /a kieső munkaidő operatív értéke még nagyobb/. És ez csak egyszeri felhasználás. Ha a kutató változik, vagy később újra előveszi anyagát, a pazarlás megismétlődik. A felhasználó helyen kívül pedig a "fordítás" ismeretlen marad /hatványozott, népgazdasági kár/.

A fordítás szükségességét tehát döntően indokolja már egyetlen felhasználó esetében is a folyamatos és ismételt felhasználás.

Valamely gépjármű-hajtóanyagokkal foglalkozó tanulmány már egyetlen intézmény kutatási munkájában is több tudós témájába vághat. A felhozott példát illetőleg lehet: hatásfok, kopogás, füstölés, hűtés stb. témakörökben iránymutató. Ilyen tanulmányokat fordíttatni kell és nem átbeszélni, még hozzá teljes egészükben kell fordíttatni őket.

Egy-egy országnak általában vannak több intézményt és vállalatot érintő súlyponti feladatai. Például hazánkban és napjainkban: a dieselesítés. Az idevágó szakirodalom más és más szempontból érintheti a Tudományos Akadémia, a Műegyetem, a Járműfejlesztési Intézet, a Csepel Autó, az Ikarus és főképpen a GANZ-MAVAG kutatóit. A közérdekű fejlesztési cikkeket - szelektálás után lehetőleg teljes terjedelmükben - minden esetben fordíttatni kell. A fordítások közlésének és felhasználásának megszervezése már központi dokumentációs feladat.

A szóbeli ismertetéssel szemben a fordíttatás elsődlegességének előbbi hangsúlyozása azonban nem jelenti azt, hogy akkor is fordíttassunk, ha a felhasználók, még ha némi nyelvi segítséget is kérve, egyedül is boldogulnak egy-egy cikkénél.

Az eddigiek folyamán láttuk, hogy a szelektálás, vagyis a részletesen feldolgozandó idegen nyelvű szakirodalom kijelölése során műfajilag milyen területeket kell a dokumentalistának és a nyelvileg illetékes kutatónak feldolgoznia, és láttuk azt is, hogy ez a szelektálás nem takarítható meg.

Megértettük azt is, hogy ez a szelektálás csak az idegen nyelvű anyag alapján történhetik.

Nézzük most átlagosan és átlagos nagyságu kutatóintézetet feltételezve, mennyiségileg mennyit tesz ki a szelektálás.

A vizsgálandó intézetnek 60 tudományos kutatója van, beleértve a tudományos segédmunkatársakat is. Csere és előfizetés révén 100 idegen nyelvű folyóíratra támaszkodhat. A könyvtár évenként 500 kötet idegen nyelvű szakkönyvvel gyarapodik. Négy nyelven hozatja meg a szakmailag szükséges referáló-lapokat. Járátja az említett német A/6 formátumu referáló-kartonokat. Prospektusokat stb. kap a szokásos mennyiségben. A következő oldalmennyiségek A/4 szabvány gépelt oldalakban értendők.

Az értékelés /szelektálás/ munka- és munkadíj igényei:

Könyvjegyzékek oroszul	2000 oldal	2080,-Ft
/52 szám, á 40.-Ft-ot számítva/		
Könyvjegyzék németül	500 "	500,- "
Könyvjegyzék angolul	1000 "	1000,- "
Könyvjegyzék franciául	300 "	500,- "
Könyvismertetések folyóíratokból	1000 "	1000,- "
Referáló lapok oroszul	2000 "	2000,- "
Referáló lapok németül	4000 "	4000,- "
Referáló lapok angolul	2000 "	2000,- "
Referáló kartonok németül	2000 "	2000,- "

Cimfordítások:

érkeztetés, kartonozás /500 idegen-		
nyelvű könyv/		500,-Ft
szakozáshoz 500 idegen nyelvű		
könyvbe beleolvasás	5000 oldal	2500,- "

Feldolgozás a Dokumentáció

Tájékoztatókba:

évi 150 oldal, á 30 cim = 6000 cim.	á 1.-Ft	6000,-Ft
A Dokumentációs Tájékoztatóban nem publikált, átnézett, telefonon stb. közölt anyag: évi 100 folyóirat, számonként 40 oldal, havi egy szám esetén:		
100x40x12 =	48 000 old. á 0.50 "	24 000,-Ft
irodalomkutatásokhoz		
évi 25 esetben, á 100 old.	2500 " á 4.- "	10 000,-Ft
szóbeli fordítás: 300 mun-		
kanapon		
napi 2 oldal:	600 " á 10.- "	6000,-Ft

intézeti idegen nyelvű levelezés,
50 levél

100 old. á 10.-Ft 1000,-Ft

Évente összesen:

71 000 old.

65 080,-Ft.

Ez a szelektálási alap. Ezt az oldalmennyiséget a dokumentalistának és a nyelviileg besegítő kutatónak ténylegesen át kell nézniök, annyira elmélyedően, hogy legalább a tárgy fontossága vagy nem érdekessége tekintetében dönteni tudjanak. Aki ismeri a dokumentációs munkát, megerősítheti, hogy számadataink inkább szűkreszabottak, mint túlértékelték. A feldolgozandó oldalakat összevetve azzal az összeggel, amelybe ez a munka kerülne: /és itt különösen "olcsók" voltunk/ 71 000: 65080 arány azt mutatja, hogy a szelektálási alap feldolgozása oldalanként 1-Ft-nál kevesebbe kerül. Ezek a számok annyit is jelentenek, hogy a tárgyalat intézet keretei között a fordítottások nélküli szelektáló munka költségigényeit tekintve a megadott 65 080 Ft egyúttal a dokumentációs részleg könyvtára és dokumentációja bérelapjának és a dokumentalistáknak, ill. a nyelviileg besegítő kutatók nyelvpótlékainak együttes összegével egyenlő.

Fordítási igények.

Az anyagot átnéztük, a szóbeli fordításokat elvégeztük /el is számoltuk fentebb/, és kijelöltük a teljes vagy kivonat fordítási anyagot.

Az alapul vett intézet fordítási viszonyait vizsgálva azt találjuk, hogy a fordítások száma egy év alatt kb. 300 volt. Egy fordítás átlag 10 oldal.^{x/} Az évi fordított oldalak száma 3000. Tehát minden 20 oldal átnézett irodalomból 1 oldalt fordítottunk. A felhasználás 5 %-os. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy ez az 5 % teljes egészében a kutatást előrevivő jellegű. De ennek az értékelése most nem feladatunk.

Ennek a 3000 oldalnak a fordítási díja, másodlatok és fotók nélkül 60 000 Ft. A vizsgált intézet évi fordítási kiadásai valóban 60 000 forint körül mozogtak.

Nézzük az ellenpróbát. A szóbanforgó kutató intézet 30 témát művelt. Ezek közül több átmenő jellegű volt, amelyeknek dokumentációs költségei a megelőző kutatási éveket terhelték; egyes témák anyaga pedig egymásbakapcsolódott. Ténylegesen 20 irodalomkutatási körrel kellett tehát számolni.

$60\ 000 : 20 = 3000$ Ft tiszta fordítási költség témánként. Vagy másképpen: témánként 15 fordítás, tételenként

^{x/} Az OMK-ban 12 oldal.

10 oldal, oldalanként 20,-Ft = $15 \times 10 \times 20 = 3000$ Ft. Érdekes, hogy a tüzetes vizsgálat azt mutatta, hogy az említett mennyiségeket és értékeket illetőleg a "számított adatok a mértékkel" nemcsak globálisan, hanem nagyjából tételen is egyeztek.

Volt olyan kutató, akinek egyáltalában nem volt szüksége fordításra. /Ez a körülmény döntően nem módosítja a fenti értékeket./

Ennek alapján azt mondhatjuk, hogy egy 2-3 nyelven olvasó kutatónak többlet-értéke kutatási témánként legkevesebb évi 3000 forint. A fordítási költségekhez azonban a fotó-, a másodlati költségek, továbbá a fordítási adminisztráció költségei is hozzájönnek, tehát kutatási témánként kb. 4000 Ft megtakarítással jár az említett tudósunk. Témáinak száma azonban évente átlag 1,5. Így egy kutatóra eső megtakarítás, illetve az indokolt kiadás: 6000 Ft évenként. Ez a tudós megfizetett ideje. Ténylegesen azonban az operatív idejét kell figyelembe venni. A dokumentációs anyag kellő minősége birtoklásából adódó megnövekedett alkotó-erőt, illetve: az időtényezőt, amely a nyelvileg önálló kutató esetében /és a jó dokumentalista esetében is/ legkevesebb félév tempó-nyerességet jelent. Ha ezt a körülményt kellőképpen értékelnék az illetékes vezetők, megértenék, hogy a nyelvtudás, amelynek megszerzésében nem lehet kirakateredményeket elérni, a rosszabbul megfizetett munkák egyike. És ez a körülmény nem teszi lehetővé sem az adott szükségletek, sem a növekvő műszaki nyelvi igények kielégését. A fennálló illetmény-rendszer, illetve gyakorlat etéren nem ösztönző jellegű.

Pedig az idegen nyelven értő dokumentalisták, kutatók és mérnökök száma elgondolkodtatóan alacsony és néhány évig még az is marad. A dokumentációs és kutató munka nyelvi bázisának felméréséhez módszertanilag az alábbi támpontok kínálnak:

1. A kutatóintézetek, fordító irodák és referáló központok megállapítása szerint a referáló és fordító munka jelentős részét olyan korosztály tagjai végzik, akik nyelvi tudásukat az első világháború befejezéséig szerezték. Az aktív nyelvismeret ennél a csoportnál a legnagyobb.

2. Az 1945-ig terjedő időszakra, illetve annak nyelvoktatási rendszerére a SZOCIALISTA NEVELÉS KÖNYVTÁRA c. sorozat 128. füzetében ezeket olvassuk [3]. "Az angol nyelv az 1926-os tanterv nyomán jelenik meg rendes tantárgyként a reáliskolák, leányliceumok, reálgimnáziumok tanulmányi anyagában" [3, i.m. p. 10.] "Az 1920-as évek vége felé a francia nyelv oktatása szinte egyértelműen a német után következik." [3, i.m. p. 10.] "1934-ben 9 középiskolában tanítottak olaszul"...

A könyv az egész korszak nyelvoktatásának elmarasztalását a német nyelvoktatás eredménytelenségén példázza. A há-

borus évek, tudjuk, sokat lazítottak az iskolai tanulmányi fegyelmen. És a dokumentációban éppen ezek az évjáratok - egy egész korszak - hiányoznak.

3. "Az orosz nyelvet 1949 őszén vezették be; az általános iskola V-VI osztályában, a középiskola I-II. osztályában kb. 350 000 tanuló kezdett oroszul tanulni;.....egyetemeinken és főiskoláinkon pedig több mint 10 000. A következő években az alsó- és középfokon oroszul tanulók száma kétszeresére nőtt;.... az egyetemen és főiskolákon az 1952/53. tanévben több mint 36 000 hallgató tanult oroszul..." [3, i.m. p. 34.]

Az eredményt illetőleg: "tanulmányunkban főként az orosz nyelvi szókincstanításra voltunk tekintettel, mivel karunkon a többi nyelvek oktatása még nem érte el a szakkönyv fordítási fokot.... [3, i.m. p. 145.]

"..... az orosz oktatás mellett - néhány évi eléggé sajnálatos szüneteltetés után - a középiskolák ismét rátértek a nyugati nyelvek oktatására..." [3, i.m. p. 35.]

Ez az alap kevés, különösen akkor, amikor a hiányolt "szakkönyv fordítási fok" mellett az idézett 50-60 000 oldalt kell ugyyszólván átlapozással értékelni.

Az "öreg" korosztály derekas helytállása mellett napjaink dokumentációja a vegyes nyelvű országrészekből származók nyelvi tudásának sokat köszönhet. Az iskolai oktatás eredményét a fenti idézetek a valóságosnál jobbnak mutatják.

4. Ellenben módszertanilag nem mérhető fel azoknak a doldozóknak az egyre növekvő száma, akik régi tudásukat fel-frissítve, szakmai nyelvtanfolyamokat végezve a dokumentáció nehéz helyzetében örvendetesen váratlanul megjelennek.

5. Helyszűke miatt csak utalunk rá: a JÓZSEF ATTILA SZABADEGYETEM, a PEDAGÓGUSOK stb. nyelvtanfolyamai mennyiség és minőségi eredményeinek értékelése pontos adatokkal szolgálhat. Erről más alkalommal.

Befejezésül megállapítjuk: leggyorsabb eredményt a műszakiak nyelvi továbbképzésétől várhatunk. Megfigyeléseink szerint másfél évi nyelvi alapképzés esetén, és az első év végétől szűk szakmai területre is alaposan áttérve, másfél - két év alatt nyelvileg önálló mérnököket tudunk a "semmi-ből" teremteni.

Ehhez azonban átgondolt ösztönzési formák kellenek. Kifizetendő lenne a vállalatok ösztönző bérezési politikáját egybekapcsolni az oktatás egyes speciális, pl. audio-vizuális módszereivel.

Az ilyen befektetések - s a nyelvpótlékok is e fajta befektetések - azonban azt is feltételezik, hogy a dokumentalista, a mérnök tartósan és biztosan érezze állását. Különben a tanuláshoz biztosabban realizálható célokra használja fel az idejét.

Német dokumentalista szakemberek kiszámították, hogy egy képzett kutató üzemi értéke 120-150 000 márká. 4. És ebben az értékben a nyelvtudás jelentős szánalékot képvisel. Ennek értékelése volt irásunk célja.

+

I R O D A L O M.

1. BARKER, R.E.: Books for all. Unesco 1956.
2. American Doc. 1958, 9.köt. 3.sz.
3. Szocialista nevelés könyvtára, 128. sz.: Az idegen nyelvek oktatásának időszerei kérdései. Bp. Tankönyvkiadó, 1957.
4. PIETSCH: Was kann und was muss die Dokumentation...leisten? Nachrichten für Dokumentation, 1958, 9.évf. 2.sz. p. 57-62.

Dr. Csendes Béla

x x x

CSENDES, B.: Über die sprachlichen Bedürfnisse der technischen Dokumentation und die Wirtschaftlichkeitsfragen der Sprachkenntnis in Ungarn.

Die Dokumentation ist eine der Führungsprinzipien. Diese Erkenntnis wurde in der Gesinnung der Leiter von Unternehmen und wissenschaftlichen Instituten gemeinkundig. Das Dokumentationsmaterial ist grösstenteils in fremder Sprache gegeben. Die Aufgabe der Dokumentationsabteilungen ist ihre fremdsprachlichen Bedürfnisse gegenüber ihren Vorgesetzten bewusst zu machen um die Erschliessung und Übersetzung von Dokumenten etatsmässig decken zu können. Die Abhandlung analysiert die Stunden- und Kostenaufwände der Erschliessung und Übersetzung des gesamten Dokumentationsmaterials bei einem gegebenen wissenschaftlichen Forschungsinstitut; sie bestimmt in welchen Fällen Dokumente für die Benützer in mündlicher, und in welchen Fällen in schriftlicher Übersetzung gegeben werden sollten. Die Kosten der sprachlichen Erschliessung sind nicht in Bezugspreisen, sondern in Lohn-Preisen der Dokumentalisten des Instituts gerechnet. Die Differenz zwischen den zwei Summen ist, als eine Ersparnis, auch ein Beweis für die Wirtschaftlichkeit der Massnahmen, wodurch ein Unternehmen die Kenntnis fremder Sprachen und die fremdsprachliche Weiterbildung der Dokumentalisten und wissenschaftlichen Mitarbeiter in seiner Lohnpolitik dotiert und verbreitet.

x x x